

же примере уделяется внимание огромной не освоенной части территории страны, а фотосинтезирующие организмы уникальны неприхотливостью в окружающей среде и способностью кардинально ее менять.

В качестве заключения статьи, ссылаясь на официальный сайт статистики Казахстана можно говорить об успешном принятии политики устойчивого развития как необходимости и перспективы для национальной экономики (11). На данный момент разрабатывается план по которому и будет действовать страна. Основан этот план прежде всего на 17 критериев устойчивого развития от ООН, среди которых некоторые непосредственно касаются биоэкономики. Перечислим их:

- Пункт 12: Ответственное потребление и производство
- Пункт 13: Борьба с изменением климата
- Пункт 14: Сохранение морских экосистем
- Пункт 15: Сохранение экосистем суши

Биоэкономика способна принять участие и в многих других целях, но приведенные выше пункты невозможны без ее вмешательства. Отсюда можно утвердительно заключить о важности данной дисциплины для будущего Казахстана.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. <https://www.exxonmobil.ru/ru-RU/Research-and-innovation/Research-and-development-highlights>: разработки от ExxonMobil.
2. <https://habr.com/ru/company/ua-hosting/blog/478492/>: об автотрофной кишечной палочке.
3. <https://vta-kz.com/vta-biokat/>: продукция Biokat.
4. <https://www.aquaphor.kz/technologies>: технология от Аквафор.
5. <https://www.bbc.com/russian/features-43796698>: об утилизации пластиковых отходов.
6. <https://www.kazpravda.kz/news/obshchestvo/bakterii-trava-i-dozhdevie-chervi>: препараты Южно-казахстанского университета имени Ауэзова.
7. <https://www.bio-bean.com/>: Biobean
8. <https://greenkaz.org/index.php/koaliciya/o-koalitsii/item/817-proekt-zelenoe-kafe>: зеленые кафе.
9. <https://stat.gov.kz/official/industry/13/statistic/6>: статистика предприятий на 2020 год.
10. <https://timeskz.kz/69169-kitayskaya-pustynya-prevratilas-v-oasis-posle-70-let-ozeleneniya.html>: об озеленении пустыни Ус-ум.
11. https://stat.gov.kz/official/sustainable_development_goals: мониторинг целей устойчивого развития.

RESUME

This article reveals the need for the introduction of bioeconomy in Kazakhstan in order to establish the country on the path of sustainable development, and also indicates possible options for the emergence of a new ecological niche on the market.

ТҮЙІН

Бұл мақалада елді орнықты даму жолында құру үшін Қазақстанда биоэкономиканы енгізу қажеттілігі ашылған, сонымен қатар нарықта жаңа экологиялық қуыстың пайда болуының ықтимал нұсқалары көрсетілген.

ӘОЖ 336.719

Нұғманова Д.С., БФ-41

Ғылыми жетекші: Айшева Г.А., э.ғ.к., доцент

Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті, Орал қаласы

КОММЕРЦИЯЛЫҚ БАНКТЕРДІҢ ТӘУЕКЕЛДЕРІН БАСҚАРУ

Аннотация

Мақала барысында кредиттік тәуекелді азайту тәжірибесі, сондай-ақ кредиттік жүйені тиімді жетілдіру және коммерциялық банктердің кредиттік тәуекелін басқару мәселелері қаралатын болады. Қазақстанның тұрақты банк жүйесін құру мақсатында Тәуекелдерді бағалау әдістері, сондай-ақ қазіргі заманғы жағдайларда тәуекелдерді тиімді басқару әдістері әзірленіп, жетілдірілуде. Коммерциялық банктердің қызметіндегі экономикалық тәуекел мәселелеріне маңызды көңіл бөлінеді.

Олардың негізгілеріне банктік тәуекелдерді жіктеу, банктердің, жекелеген қарыз алушылардың, кәсіпорындар мен экономикалық, саяси және басқа да тәуекелдер салаларының топтарының есептеу әдістері мен негізгі бағалауы жатады.

Түйін сөздер: *Коммерциялық банк, банктік қызмет, тәуекелдер, тәуекелдерді басқару, несиелік тәуекел, нарықтық тәуекел, ипотекалық бағдарлама.*

Тәуекел-бұл кез-келген өндірушінің, оның ішінде банктік қызметтің ситуациялық сипаттамасы, оның ықтимал салдарының белгісіздік жағдайларын және сәтсіздікке ұшыраған жағдайда одан шығудың шарттарын көрсетеді.

Тәуекел берілген несиелерді уактылы төлемеу, ресурстық базаға қатысу, баланстық операцияларға сырттан төлемдер жасау салдарынан жоғалған пайда мен дебиторлық берешек сияқты қолайсыз нәтижелердің ықтималдығымен көрінеді. Сонымен қатар, тәуекел деңгейі неғұрлым төмен болса, жоғары пайдаға жету сенімділігі соғұрлым төмен болады. Сондықтан, ең алдымен, әрбір өндіруші тәуекел дәрежесін барынша азайтуға тырысады және бірнеше балама шешімдерден әрқашан тәуекел мен тәуекел деңгейі арасындағы оңтайлы қатынасты таңдау қажет болады.

Банк үшін тәуекелді басқару ең маңызды мәселелердің бірі болып келетінін айтып кеткен жөн. Өйткені кез келген банктің қалыптасу процесінен бастап бүкіл қызмет ету барысында банктің іс-әрекеті көптеген тәуекелдерге тікелей байланысты болып келеді. Сондықтан банктің болашақта банкроттыққа ұшырауы немесе ұшырамауы банктің тәуекелді басқаруымен байланысты. Банк ісінде тәуекел деп банктің табысы мен капиталына кері әсер ететін оқиғалардың болу ықтималдылығын айтамыз

Абишев А. А. редакциялауымен жазылған қаржылық-экономикалық сөздікте несиелік тәуекел қарыз алушының негізгі қарызды және кредиторға тиесілі пайыздарды өтемеу тәуекелі ретінде көрсетілген [5].

26 ақпан 2016 ж. №26 «Екінші деңгейлі банктерге арналған тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесін қалыптастыру қағидаларын бекіту туралы» ҚР ҰБ Ережесіне сәйкес «несиелік тәуекел қарыз алушы немесе контрагенттің келісілген шарттарға сәйкес өз міндеттемелерін орындамау нәтижесінде пайда болатын жоғалтулардың болу ықтималдылығы» деп түсіндіріледі [6].

Ресейлік автор Нестренко А. А. несиелік тәуекелді «әртүрлі тәуекел тудырушы факторлар әсерімен негізделген берілген қарыз құны қозғалысы тұтастығың бұзылуы нәтижесінде пайда болатын негізгі қарыз бен қарыз бойынша пайыздың жоғалу мүмкіндігі» деп қарастырады [7].

Жарковская Е. П. «серіктестің келісімшартқа сәйкес әрекет ету қабілетсіздігі немесе әрекетсіздігінен туындаған туындаған несиелік тәуекелі банктер қызметінде кездесетін негізгі тәуекел болып табылады» деп есептейді [8].

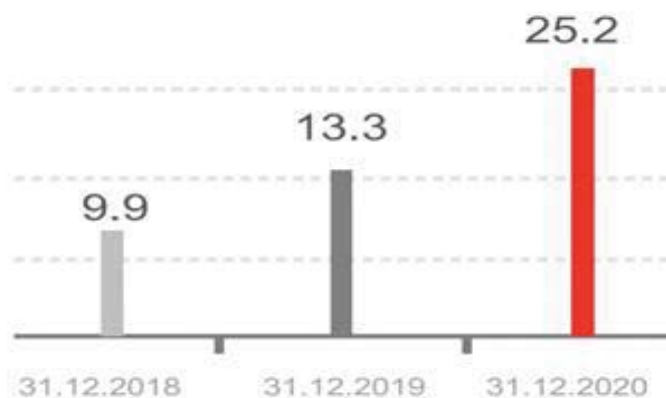
Батракова Л. Г. Несиелік тәуекелге келесідей анықтама береді: «қарыз алушының өз қарызын және сол бойынша пайыздарды өтеу қабілетсіздігі нәтижесінде мүмкін болатын банк пайдасының төмендеуі, тіпті акционерлік капитал бөлігін жоғалту» [9].

Шетелдік авторлар арасынан Питер С. Роуздың мына анықтамасын айта кетейік: «несиелік тәуекелі – бұл активтер бөлігі құнының, әсіресе несиелердің, төмендеуі немесе сол активтер бөлігінен келетін кіріс көлемінің күтілетін дәрежеден төмен болуы» [10].

Коммерциялық банктердегі нақты тәуекелдерді басқару жүйесі «Альфа-Банк» АҚ-ның мәліметтері негізінде зертелді. «Альфа-Банк» АҚ-ның активтері мен пайдасы келесі 1 және 2- суреттерде қарастырылды.

Сурет 1. Банк активтері, млрд. тг.

Сурет 2. Банк пайдасы, млрд. тг.

Суреттерден көргендей банктың қаржалақ жағдайы тұрақты, сонымен қатар пайдасы соңғы жылы екі есеге өсті. «Альфа-Банк» тәуекел мен кірістіліктің оңтайлы арақатынасына қол жеткізе отырып, қаржылық тәуекелдерді тиімді басқаруға үлкен мән береді. Банк тәуекелдерді басқару жүйесін Қазақстан Республикасының заңнамасына, халықаралық стандарттарға және тәуекелдерді басқарудың үздік тәжірибелеріне сәйкес келетін қағидаттарға негіздейді. Банкте капиталдың жеткіліктілігін бағалаудың ішкі рәсімдері енгізілген, қызметті жоспарлау кезінде ескерілетін маңызды тәуекелдердің стресс-тестілеу нәтижелерін ескере отырып, капиталдың жеткіліктілігін стресс-тестілеу жүзеге асырылады.

Банк қажетті инфрақұрылымды және ақпараттық жүйелердің дамуын қамтамасыз ете отырып, кредиттік тәуекелдің ішкі модельдерін ескере отырып, тәуекелдерді және капиталды басқару тәсілдерін жетілдіреді. Альфа-Банк қаржылық тәуекелдерді ескеретін тәуекел-менеджменттің белгіленген практикасын қолданады (маңызды тәуекелдерді — жеке емес кредиттік тәуекелді, контрагенттің кредиттік тәуекелін, бөлшек кредиттік тәуекелді, нарықтық тәуекелді, операциялық тәуекелді, өтімділік тәуекелін, банк операцияларының пайыздық тәуекелін, жеке емес кредиттік тәуекелді басқару ішінде шоғырлану тәуекелін басқаруға ерекше назар аудара отырып).

Банкте мүдделер қақтығысының болмауын талап етуді ескере отырып, үш тәуелсіз қорғау желісінің тұжырымдамасы негізінде тәуекелдерді басқару іске асырылды, бұл тәуекел үшін банк бөлімшелерінің жауапкершілігін қамтамасыз етеді. Банк тәуекелдерге сараланған бағалау жүргізеді, тәуекелді қабылдау лимиттерін белгілейді, тәуекел деңгейіне мониторинг жүргізеді, бақылау рәсімдерін іске асырады және қабылданатын тәуекелдер бойынша уақтылы есеп береді. Екінші қорғау желісі шеңберінде бизнес-бөлімшелерден тәуелсіз тәуекелдерді басқаруды тәуекелдерді басқару дирекциясы жүзеге асырады, ол тәуекелдерді басқару жүйесінің жұмыс істеуі, тәуекелдерді басқару үшін жауап береді, ақпаратты анықтаудың, бағалаудың, басқарудың және банк басшылығына жеткізудің бірыңғай қағидаттары мен әдістерін қолдануды қамтамасыз етеді.

Кредиттік тәуекел

Банктің негізгі тәуекелі кредиттік тәуекел болып табылады, атап айтқанда қарыз алушы/контрагент қарызды белгіленген мерзімде толық өтей алмайды. Несиелік тәуекел жеке емес несиелік тәуекел, бөлшек несиелік тәуекел және контрагенттің несиелік тәуекеліне бөлінеді. Кредиттік тәуекел кредиттік тәуекелді бағалаудың ішкі рейтингтік модельдері негізінде де басқарылады.

Теңсіз кредиттік тәуекел

Несиелеудің мақсатты сегменті - сапалы қарыз алушылар — қазақстандық компаниялар. Кредиттік саясат жеке емес кредиттік тәуекел лимиттерінің көп деңгейлі жүйесін (қарыз алушыларға, қарыз алушылар топтарына, экономика салаларына және т.б. қатысты) белгілейді, лимиттердің орындалуын бақылауды, тәуекел туралы шешімдер қабылдау жөніндегі өкілеттіктер деңгейін, сондай-ақ ірі мәмілелерді ерекше мақұлдау жүйесін айқындайды.

Банктің несиелік комитеттері несиелік операциялары бойынша лимиттерді мақұлдау үшін жауап береді. Кредиттік тәуекелдің маңыздылық дәрежесіне байланысты шешімдерді бас Кредит комитеті немесе шағын кредит комитеті мақұлдайды. Тәуекелдің шекті деңгейін Басқарма бекітеді.

Корпоративтік несиелендіру кезінде қолданылатын тәсілдер қарыз алушының сегментін ескере отырып, андеррайтинг рәсіміне негізделген. Банк әлеуетті қарыз алушының кредит төлеу

кабілеттілігін, ұсынылатын кепілдің сапасын және мәміле құрылымының саясат пен лимиттерге сәйкестігін тексереді. Қарыз алушының кредиттік сапасын бағалау, кредиттік шешім қабылдау және лимитті белгілеу кезінде ішкі модельдер пайдаланылады. Талдау кезінде қарыз алушының қаржылық тұрақтылығына, ақша ағындарының барабарлығына, ұзақ мерзімді тұрақтылыққа, несиелік тарихына, бәсекелестік жағдайына және қамтамасыз ету сапасына ерекше назар аударылады. Тәуекелдерді бағалау негізінде қарыз алушыға ішкі рейтинг беріледі. Базель комитетінің стандарттары корпоративтік несиелік процесінің барлық маңызды кезеңдерінде жүзеге асырылады: несиелік қабілеттілігін бағалау, қолдауды басқару, баға белгілеу, ішкі әдіснаманы жақсарту; сегменттеу тәсілдерін дамыту; ішкі рейтингтік модельдерді несиелік қабілеттілігін бағалауға интеграциялау және несиелік шешімдер қабылдау процесі; несиелік мониторинг және ішкі модельдердің мониторингі; дефолтты анықтау; проблемалық берешекті басқару процесі.

Банк қарыз алушылардың мониторингі және қамтамасыз ету, сондай-ақ күнделікті негізде лимиттердің сақталуын бағалау арқылы кредиттік тәуекел деңгейін үнемі талдайды. Тұрақты негізде тәуекелдерді тиімді басқаруға ықпал ететін бақылау тетіктері қолданылады: портфельдердің жай-күйі туралы тұрақты есептер дайындау және осындай есептерді тиісті комитетке тұрақты ұсыну; шешімдер қабылдауға тәртіпті және шоғырланған тәсілді көздейтін кредит беру қағидаттарын әзірлеу, қолданыстағы кредит процесіне тұрақты мониторинг жүргізу. Тәуекелді азайту үшін Банк кепілдің әртүрлі түрлерін, заңды және жеке тұлғалардың кепілгерлігін және банк кепілдіктерін қамтамасыз ету ретінде қабылдайды.

Контрагенттің кредиттік тәуекелі

Контрагенттің кредиттік тәуекелін басқару операциялардың түріне, тәуекел деңгейіне және операциялардың жеделдігіне қарай шоғырлану лимиттері, жекелеген контрагенттерге және контрагенттер топтарына арналған лимиттер көмегімен жүзеге асырылады. Контрагенттерге кредиттік тәуекел лимиттерін белгілеу туралы шешім қабылдау үшін негізгі фактор контрагенттің қаржылық жай-күйі болып табылады. Бағалы қағаздармен операциялар жүргізілген жағдайда контрагенттің қаржылық жай-күйін бағалаудан басқа, ұсынылған қамтамасыз етуге талдау жүргізіледі. Контрагенттермен мәмілелер бойынша кредиттік тәуекелді төмендету үшін маржиналдық параметрлер, сондай-ақ тарату неттингін қолдануға мүмкіндік беретін заңды келісімдер пайдаланылады, бұл контрагент шарт бойынша өз міндеттемелерін орындамаған немесе тиісінше орындамаған жағдайда банктің мүдделерін қорғайды.

Бөлшек несиелік тәуекелі

Бөлшек тәуекелдерді басқару несиелік карталары, қолма-қол несиелер, мақсатты тұтынушылық несиелер, автокредиттер, ипотекалық несиелер сияқты өнімдердің несиелік тәуекеліне жауап береді.

Бөлшек кредит беру саясаты және "жаппай бизнес" блогының клиенттеріне кредит беру саясаты қоржындық менеджментті және бөлшек тәуекелдерді басқару бойынша жауапкершілікті бөлуді қоса алғанда, бөлшек тәуекелдерді және жаппай бизнес тәуекелдерін басқару қағидаттарын, оларды сәйкестендіруді, бағалауды, мониторингтеуді және бақылауды белгілейді. Шешім қабылдау процесі өтініш беруші туралы ақпаратты қолмен тексеруді және тәуекелді бағалаудың автоматтандырылған процестерін қамтитын қолданылатын рәсімдерді стандарттау және автоматтандыру қағидаттарына негізделген. Тәуекелді автоматтандырылған бағалау, оның ішінде қолданыстағы кредиттік портфельді және қарыз алушылардың сипаттамаларын талдау негізінде құрылған статистикалық модельдерді (скоринг) пайдалана отырып жүзеге асырылады. Скорингтік бағалауда анкеталық ақпарат, клиенттің банкпен өзара қарым-қатынас тарихы, сондай-ақ сыртқы көздерден (кредиттік тарих бюросы) алынған ақпарат пайдаланылады. Несиелік тәуекелді бағалау үшін ішкі рейтингтерге негізделген ішкі модельдер, сондай-ақ басқа типтегі скоринг модельдері қолданылады. Банк тәуекелдерді бағалау процестерінің және статистикалық модельдердің тұрақтылығы мен тиімділігін үнемі қадағалап отырады, егер қажет болса, тиісті түзетулер енгізеді.

Бөлшек портфельдердің мониторингі мерзімі өткен және көші-қон көрсеткіштерін, өндіріп алу тиімділігін және т.б. бақылауды қамтиды, осы мониторинг шеңберінде Банк "жаппай бизнес" портфельдерінің және бөлшек портфельдердің кірістілігін оңтайландыру мақсатында тәуекелді ескере отырып түзетілген маржаға ерекше назар аударады. Тәуекелді тиімді бақылауды қамтамасыз ету үшін Банк тәуекелдің негізгі көрсеткіштері үшін мақсатты мәндерді белгілейді және олардың мониторингін тұрақты негізде жүзеге асырады.

Нарықтық тәуекел

Банк өзіне нарықтық тәуекелдерді, яғни нарықтық көрсеткіштердің: эмиссиялық бағалы қағаздар құнының, акциялар индекстерінің, валюта бағамдарының, бағалы металдар мен тауар

активтеріне есептік бағалардың, пайыздық ставкалардың өзгеруі нәтижесінде банк позициялары құнының өзгеру тәуекелдерін қабылдайды.

Банктің сауда кітабының нарықтық тәуекелге ұшырағыштығы банкте пайдаланылатын тәуекел өлшемдеріне, сондай-ақ активтер мен пассивтерді басқару жөніндегі комитет (КУАП) белгілейтін рұқсат етілген құралдардың тізбесіне шектеу арқылы басқарылады. Сауда кітабындағы нарықтық тәуекелді бағалау үшін Банк келесі өлшемдерді қолданады: стресстік сценарийдегі шығындардың мөлшері, активтердің тәуекел деңгейі бойынша өлшенген мән, 1 күндік 99% VaR, бағалы қағаздардағы ашық позицияның мәні. Активтер мен пассивтерді басқару жөніндегі Комитет банк кітабында нарықтық тәуекелді шектеу үшін лимиттерді белгілейді: пайыздық тәуекел өлшемдеріне лимиттер, ашық валюталық позиция мөлшеріне лимит. Лимиттерді тәуекелдерді басқару және қазынашылық дирекциясының жауапты бөлімшелері белгіленген кезеңділікпен бақылайды.

Банк кітабының пайыздық тәуекелі

Банк кітабының пайыздық тәуекелі бөлігінде банкте қорғаудың үш деңгейінің жүйесі енгізілген. Бірінші қорғаныс желісі-Банктің Қазынашылығы. Қорғаудың екінші желісі-Банктің тәуекелдерді басқару дирекциясы. Пайыздық тәуекелдің көрсеткіштері ретінде метрикалардың екі тобы қолданылады: банк капиталының экономикалық құнының пайыздық мөлшерлемелердің өзгеруіне сезімталдық көрсеткіштері және Банктің күтілетін таза пайыздық кірісінің пайыздық мөлшерлемелердің өзгеруіне сезімталдық көрсеткіштері. Пайыздық тәуекелдің өлшемдерін бағалау үшін Банк пайыздық мөлшерлемелердің күйзелістерін, пайыздық тәуекелге ұшыраған Банктің активтері мен пассивтерінің тізбесіне қатысты пайыздық мөлшерлемелерді қайта қарауға дейінгі мерзімдерді айқындайды.

Өтімділік тәуекелі

Банк өтімділік тәуекелінің көрінуінің әртүрлі нысандарын ескереді: өтімділіктің бұзылу тәуекелі, күтпеген талаптардың тәуекелі, нарықтық өтімділік тәуекелі, қорландыру тәуекелі, шоғырлану тәуекелі. Банк өтімділікті ұсыну бойынша күтпеген талаптарға уақтылы жауап бере алатындай тұрақты қаржыландыру базасын, өтімді активтердің әртараптандырылған портфельдерін қолдайды. Банк сондай-ақ міндеттемелерді өтеу мерзімі басталған кезде оларды реттеу үшін қажетті өтімді активтердің деңгейін және қаржыландырудың әртүрлі көздеріне қолжетімділікті талдайды.

Банк өтімділік тәуекелін басқаруды мынадай жолдармен жүзеге асырады:

– өтімділіктің әртүрлі лимиттерінің сақталуын бақылау;

– негізінен Банктің ломбардтық тізіміне кіретін өтімді сауда бағалы қағаздарынан, банктердегі депозиттерден және басқа да банкаралық құралдардан тұратын қысқа мерзімді өтімді активтердің барабар портфелін қамтамасыз ету;

– активтер мен пассивтер арасындағы шұғылдық бойынша алшақтықты басқару мақсатында тартылатын қысқа мерзімді МБК көлемін бақылау;

– түрлі сценарийлер кезінде өтімділік бойынша стресс-тестілеуді тұрақты өткізу;

– банктің нарықтық позициясын бағалау;

– қорландыру көздерінің шоғырлануын бағалау.

Операциялық тәуекел

Операциялық тәуекелдерді анықтау және бағалау мақсатында мынадай құралдар пайдаланылады:

– жаңа процестерді талдау;

– Банктің операциялық тәуекел оқиғаларын жинау және талдау;

– басқа кредиттік ұйымдардың операциялық тәуекел оқиғаларын жинау және талдау;

– операциялық тәуекелдерді дербес бағалау;

– тәуекелдің негізгі индикаторлары;

– операциялық тәуекелдердің сценарийлік талдауы (стресс-тестілеу).

Банктегі операциялық тәуекелдер үшін бөлімшелердің функционалына қатысты бөлігінде бөлімшелердің басшылары жауапты болады. Тәуекелдерді басқару дирекциясының операциялық тәуекелдерді басқару бөлімі Банктің бөлімшелеріндегі операциялық тәуекелдерді басқару жүйесі жұмысының нәтижелеріне талдау жасайды және бағалау жүргізеді, тұтастай алғанда банктегі операциялық тәуекелдерді басқару жүйесін енгізуді ұйымдастырады, операциялық тәуекелдерді басқару жүйесін бақылауды жүзеге асырады, бөлімше қызметкерлеріне операциялық тәуекелдерді басқарудың әртүрлі кезеңдерін (сәйкестендіру, бағалау, барынша азайту, бақылау, мониторинг) жүргізуде білікті көмек көрсетеді, бөлімшенің әдіснамалық қолдауымен қамтамасыз етеді,

операциялық тәуекелдерге қатысты бөлігінде персоналды оқытуды жүргізуді қамтамасыз етеді, процестердің тәуекелдерін талдауда, қолда бар бақылаулардың материалдылығы мен ықтималдығын бағалауда жан-жақты консультациялық көмек көрсетеді.

Операциялық тәуекелді азайтудың негізгі әдістерінің бірі:

– операцияларды (мәмілелерді) жасау рәсімдерін, операциялық тәуекелдің туындау мүмкіндігін болдырмауға мүмкіндік беретін жүргізілетін операциялар (мәмілелер) бойынша өкілеттіктерді бөлу және есеп беру тәртібін әзірлеу;

– белгіленген рәсімдердің сақталуын бақылау;

– банктік технологияларды автоматтандыру және ақпаратты қорғау жүйелерін дамыту.

Банкте қаржы институтының кешенді сақтандыру полисі жұмыс істейді.

Банктің тәуекел операцияларын ғылыми басқарудың негізгі міндеті қандай да бір тәуекелдің қолданылу дәрежесін айқындау және тәуекел жағдайының артықшылықтарын пайдалануға немесе қандай да бір операциялардан болатын шығындарды төмендететін шаралар жүйесін (құралдар мен әдістерді таңдау) құруға бағытталған іс жүзінде дереу шешім қабылдау болып табылады.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. «Альфа-Банк» ЕБ АҚ ресми сайты alfabank.kz
2. Коробова Г.Г. Нестеренко Е.А. Банковские риски. Учебное пособие: Издательский центр Саратовской государственной экономической академии, 2017. - 471 с.
3. Жарковская Е.П. Банковское дело. М.: Омега – Л, 2016. – 452 с.
4. Батракова Л.Г. Экономический анализ деятельности коммерческого банка. М.: Университетская книга; Логос, 2016.- 368 с.
5. Правила НБ РК «О формировании системы управления рисками и внутреннего контроля для банков второго уровня» №29 от 26.02.2016 г.
6. Тепман, Л.Н. Управление банковскими рисками: Учебное пособие / Л.Н. Тепман, Н.Д. Эриашвили. - М.: Юнити, 2015. - 311 с.

РЕЗЮМЕ

В статье рассмотрены опыт снижения кредитного риска, а также вопросы эффективного совершенствования кредитной системы и управления кредитным риском коммерческих банков. В целях создания устойчивой банковской системы Казахстана разрабатываются и совершенствуются методы оценки рисков, а также методы эффективного управления рисками в современных условиях. Важное внимание уделяется вопросам экономического риска в деятельности коммерческих банков. К основным из них относятся классификация банковских рисков, методы расчета и основные оценки банков, отдельных заемщиков, предприятий и групп экономических, политических и других сфер рисков.

RESUME

In the article, the practice of reducing credit risk, as well as the issues of effective improvement of the credit system and credit risk management of commercial banks will be considered. In order to create a stable banking system in Kazakhstan, risk assessment methods, as well as methods of effective risk management in modern conditions, are being developed and improved. Important attention is paid to the issues of economic risk in the activities of commercial banks. The main ones include classification of banking risks, calculation methods and basic assessment of banks, individual borrowers, groups of enterprises and economic, political and other risk areas.

ӘОЖ 658.336

Жалғасова Д.С., БУА-41

Ғылыми жетекші: **Копбулсынова Б. К.**, э.ғ.м., аға оқытушы

Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті, Орал қаласы

ДАҒДАРЫС ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ КАДР САЯСАТЫ

Аңдатпа

Мақалада кадр саясатының тұжырымдамасы және оның дағдарыс кезіндегі ерекшеліктері қарастырылады. Проффактың дағдарысқа қарсы кадр саясатының негізгі қағидаттары мен бағыттары